

نگاهی به سیاست انرژی ترکیه و آذربایجان در قبال غرب

دو برابر شدن ظرفیت انتقال گاز طبیعی از مسیر خط لوله تاناپ، همکاری‌های سیاسی اقتصادی ترکیه و جمهوری آذربایجان را وارد مرحله نوینی می‌کند.

به گزارش آران نیوز به نقل از تسنیم، افزایش ناگهانی میزان صادرات گاز طبیعی جمهوری آذربایجان به اروپا از طریق ترکیه، تحول جدیدی در بازار انرژی است. درست در شرایطی که اروپا قدم به قدم به یکی از حساس‌ترین زمستان‌های تاریخ معاصر نزدیک می‌شود، آنکارا و باکو خود را مهیا می‌کنند تا از شرایط جدید بازار به نفع خود استفاده کنند. سال 2023 میلادی برای اردوغان و علی اف سال مهمی بود. چرا که گاز میادین قرار گرفته در حوزه دریای خزر، از طریق خط انتقال موسوم به تاناپ، برای نخستین بار به ایتالیا رسید و ترکیه امیدوار شد که در حوزه ترانزیت انرژی از امتیازات بیشتری برخوردار شود.

روزی که پوتین فرمان حمله به اوکراین را صادر کرد، کشورهای اروپایی برای تامین گاز مورد نیاز خود در همه بخش‌های مسکونی، صنعتی و نیروگاهی، دچار ترس و هراس شدند و مشتریان خط تاناپ نیز از این قاعده مستثنی نیستند. در نتیجه ترکیه و جمهوری آذربایجان به عنوان صاحبان این مسیر ترانزیت انرژی، حالا در شرایطی قرار گرفته اند که می‌توانند پول بیشتری به جیب بزنند.

دو نمز: میزان انتقال را دو برابر می‌کنیم

فاتح دو نمز، وزیر انرژی و منابع طبیعی ترکیه پس از برگزاری دومین نشست انرژی ترکیه و آذربایجان در استانبول در جمع خبرنگاران اعلام کرد: پس از مذاکرات ترکیه و آذربایجان، تصمیم گرفته شد ظرفیت خط لوله گاز طبیعی ترانس آناتولی (تاناپ) دو برابر شود. بدین ترتیب ظرفیت خط لوله گاز طبیعی تاناپ از 16 میلیارد مترمکعب به 32 میلیارد مترمکعب افزایش خواهد یافت. دو نمز همچنین گفته است: در حال حاضر خط لوله تاناپ سالانه 16 میلیارد متر مکعب گاز را انتقال می‌دهد. 10 میلیارد مترمکعب آن به اروپا و 6 میلیارد مترمکعب به ترکیه می‌آید. ان شاءالله در مدت زمان کوتاهی این ظرفیت را به 32 میلیارد متر مکعب افزایش خواهیم داد. بدون شک ترکیه از این افزایش ظرفیت منفعت برده و به امنیت تامین انرژی اروپا نیز کمک خواهد کرد.

از ترانس آناتولی تا ترانس آدریاتیک

در دوران مسئولیت اردوغان در ترکیه و علی اف در جمهوری آذربایجان، گام‌هایی در حوزه توسعه اقتصادی برداشته شده که یکی از آنها همکاری ترکیه و آذربایجان برای ایجاد خط ریل قطار بین آذربایجان و ترکیه از طریق گرجستان است و دومی کشیدن خط لوله موسوم به تاناپ.

میدان گازی شاه دنیز با 1.2 تریلیون متر مکعب ذخیره گاز طبیعی، یکی از بزرگترین میدان‌های گازی دنیا است که در بستر آب‌های دریای خزر قرار دارد.

ترکیه اعلام کرده که با ایجاد مسیرهای عرضه، عملاً راه برای تامین تقاضای رو به افزایش گاز طبیعی در اروپا هموار شده و این میدان از اهمیتی راهبردی برای بازار انرژی اروپا و جهان برخوردار است. در سال 2012 میلادی، یک قرارداد بین آذربایجان و ترکیه برای ساخت خط لوله ترانس آناتولی (تاناپ) به امضا رسید. این خط لوله 1850 کیلومتری پس از عبور از مرز آذربایجان وارد گرجستان شده و پس از عبور از ترکیه به یونان رسیده و به یکی از عناصر تامین کننده گاز کریدور جنوبی تبدیل شده است.

عملیات ساخت خط لوله تاناپ در سال 2015 میلادی آغاز شد و برای ساخت آن از 1.28 میلیون تن فولاد و یکصد و شصت هزار شاخه لوله گرید ایکس 70 استفاده شده است. خط لوله تاناپ از ابتدا یک مسیر ویژه برای انتقال منابع انرژی آذربایجان به بازارهای بزرگ غرب بود. اما پس از مدتی، خط لوله تاناپ (ترانس آدریاتیک) به این پروژه افزوده شد تا گاز از طریق یونان به ایتالیا برسد.

مجموع ظرفیت این مسیر به تدریج افزایش یافته و قرار بود در سال 2023 میلادی به 24 میلیارد متر مکعب برسد. اما با توجه به تحولاتی که در اوکراین و اروپا روی داد، تقاضا بالا رفت و حالا رقم 32 میلیارد متر مکعب در دستور کار اردوغان و علی اف قرار گرفته است.

بر اساس توافق پیشین، بنا بر این بود که در سال 2026 میلادی نیز ظرفیت انتقال در این لوله، به عدد چشمگیری 31 میلیارد متر مکعب برسد. ولی با شرایط کنونی، بعید نیست که ترکیه و آذربایجان، حتی به سوی هدف گذاری انتقال 50 میلیاردی بروند.

موانع عمده ترکیه در تبدیل شدن به هاب انرژی

یکی از شعارهای مداوم دولت اردوغان در چند سال گذشته، این بوده که در حوزه «دیپلماسی انرژی» یک انقلاب بزرگ ایجاد کرده و ترکیه را به هاب بزرگ انرژی منطقه و جهان تبدیل کرده است. اما واقعیت این است که ترکیه در این مسیر، موانع و محدودیت‌های فراوانی دارد.

یکی از بزرگترین مشکلات، این است که هنوز هم مساله انرژی و به ویژه مساله دسترسی به گاز طبیعی در ترکیه، یک موضوع کاملاً سیاسی و حزبی است و نتوانسته مابه‌ازای واقعی اقتصادی پیدا کند. به این معنی که دولت، با انتقال گاز جمهوری آذربایجان از طریق تاناپ و همچنین با انتقال گاز روسیه از راه خط لوله ترک استریم، امتیازات و درآمد قابل توجهی به دست آورده، اما هنوز هم نتوانسته گاز ارزان قیمت به دست مردم برساند. اما در عوض، چندین کشتی اکتشاف گاز را با اسامی پادشاهان عثمانی همچون عبدالحمید خان، سلیم، یاوز و قانونی به دریاها فرستاده است! شواهد نشان می‌دهد که هم اکنون، دست کم 20 درصد از درآمد ده‌ها میلیون خانوار ترکیه صرف پرداخت قبض گاز و برق می‌شود. گازوئیل در یک هفته اخیر در ترکیه 4 بار گران شده و هر 1 لیتر آن به نرخ باورنکردنی 27 لیره رسیده است.

برای درک اهمیت گرانی انرژی در ترکیه، کافی است به این عدد و رقم توجه کنیم: میزان حقوق دستمزد ده‌ها میلیون شهروند ترکیه 6 هزار و صد لیره در ماه است. اگر فردی که این میزان از حقوق را صرفاً برای خرید گازوئیل صرف کند، با کل حقوق ماهیانه اش، تنها می‌تواند صاحب یک بشکه گازوئیل شود! اما حزب عدالت و توسعه به رهبری رجب طیب اردوغان، به منظور حفظ جایگاه و به دست آوردن آرای مردم، تلاش می‌کند تا با بزرگ‌نمایی و دادن اطلاعات غلط، وانمود کند که در میدان‌های گازی کشف شده در سواحل دریای سیاه و همچنین در پرتو درآمدهای حاصل از انتقال گاز آذربایجان، می‌تواند اقتصاد ترکیه را به قله‌های رشد و توسعه برساند!

به نظر می‌رسد با وجود این بازی‌های سیاسی و رسانه‌ای، دولت اردوغان نمی‌تواند ادعا کند که نگاه واقع بینانه‌ای به موضوع تامین و انتقال گاز دارد. به عنوان مثال، همین حالا هم که ترکیه اعلام کرده که از این به بعد کل گاز مورد نیاز جمهوری نخجوان را تامین خواهد کرد و برای تحقق این هدف، هزینه‌های کلانی صرف می‌کند. این در حالی است که در چند دهه گذشته، ایران، با سخاوت و سهولت، گاز نخجوان را تامین می‌کرد و ترکیه و جمهوری آذربایجان از این بابت نگرانی خاصی نداشتند.

یکی دیگر از موانع عمده ترکیه این است که اساساً منابع گازی جمهوری آذربایجان در سطحی نیست که در دراز مدت، تامین کننده خواسته‌های مشتریان باشد. به همین خاطر آنکارا به دنبال آن است که در آینده گاز ترکمنستان را نیز به اروپایی‌ها بفروشد. این در حالی است که گول‌گازی بزرگی به نام روسیه به شکلی عمل می‌کند که ترکیه ناچار شود بخش مهمی از سیاست‌های خود برای انتقال انرژی را با رضایت و کسب موافقت مسکو عملی کند.